

Recenzja

dorobku naukowego dr Tomasza S z u b e r t a
w związku z postępowaniem o nadanie mu stopnia doktora habilitowanego nauk
ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia

Ocena ta została przygotowana zgodnie z normami prawnymi zawartymi w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) oraz w Ustawie z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669).

1. Sylwetka kandydata

Dr Tomasz Szubert w 2003 roku ukończył studia wyższe na Wydziale Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, uzyskując tytuł zawodowy magistra ekonomii.

Po ukończeniu studiów magisterskich odbył w latach 2003 – 2007 dzienne studia doktorskie na Wydziale Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. W roku 2008 obronił on pracę doktorską pt. „Demograficzna, społeczna i ekonomiczna sytuacja osoby niepełnosprawnej w rodzinie”, przygotowaną pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Marii Chromińskiej, uzyskując stopień doktora nauk ekonomicznych.

W roku 2008 podjął pracę w Akademii Ekonomicznej na stanowisku asystenta w Katedrze Statystyki i Demografii. W latach 2009 – 2017 był on zatrudniony na stanowisku adiunkta w tejże katedrze. Od roku 2017 jest zatrudniony na stanowisku adiunkta w Katedrze Polityki Pieniężnej i Rynków Finansowych.

2. Ocena głównego osiągnięcia naukowego habilitanta

Jako główne osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 Ustawy o stopniach naukowych, dr Tomasz Szubert przedstawił do oceny monografię naukową pt. „**Szczęście i jego determinanty ekonomiczne**”, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2019, str. 370. Praca

składa się dwóch części: części I „Rozważania teoretyczne” obejmującej dwa rozdziały oraz części II „Rozważania empiryczne” obejmującej kolejne cztery rozdziały. Praca zaopatrzona została we wstęp, zakończenie, bibliografię, spisy tabel, wykresów rysunków, schematów oraz aneks.

Na wstępie należy z uznaniem podkreślić wybór przedmiotu pracy. Poświęcenie pracy rozważaniom teoretycznym oraz badaniom empirycznym dotyczącym szczęścia jest z jednej strony decyzją ryzykowną ale z drugiej jest decyzją fascynującą, biorąc pod uwagę usiłowania ludzkie dążenia do szczęścia. Szczęście jest kategorią filozoficzną i psychologiczną, subiektywną, wyrażaną emocjami, ale niewątpliwie jest ono w istotnym stopniu determinowane otoczeniem zewnętrznym człowieka, a w nim warunkami ekonomicznymi. Podjęcie badania związków pomiędzy tak ulotną i subiektywną kategorią psychologiczną, jaką jest poczucie szczęścia należy zapisać na dobro osiągnięć autora tej pracy.

We wstępie autor na str. 7 następująco formułuje główny cel pracy: „Głównym celem tej pracy jest sprawdzenie, które czynniki ekonomiczne, oraz w jakim kierunku i w jakim stopniu, wpływają na szczęście w różnych dziedzinach życia, przez czym przy pomiarze poziomu szczęścia uwzględniano ważność danej sfery życia w systemie wartości człowieka.” Oprócz celu głównego sformułowano pięć celów szczegółowych. Odpowiednio do sformułowanego celu głównego i celów szczegółowych sformułowane zostały cztery hipotezy badawcze. Hipotezy te, moim zdaniem, zwerbalizowane zostały prawidłowo i dotyczą istotnych aspektów przeprowadzonego badania. Jak zaznaczono we wstępie, praca składa się z dwóch części: teoretycznej i empirycznej, opartej na przeprowadzonym przez autora badaniu ankietowym przeprowadzonym w pierwszym półroczu 2017 roku na próbie 1110 respondentów z województwa wielkopolskiego. Badanie to zrealizowane zostało w ramach grantu NCN, którego kierownikiem i wykonawcą był dr T. Szubert. Ogólnie uważam że zarówno cel ogólny jak i cele szczegółowe a także postawione hipotezy dobrze określają zakres merytoryczny, przestrzenny i czasowy wykonanej pracy.

W rozdziale pierwszym autor przedstawia różne definicje związane ze szczęściem z punktu widzenia nauk psychologicznych i ekonomicznych. Nie ujmując nic ujęciom psychologicznym i ekonomicznym, uważam że pojęcie szczęścia jest przede wszystkim kategorią filozoficzną. Tutaj wymiar filozoficzny został tylko zasygnalizowany. W moim przekonaniu problem szczęścia powinien być rozpatrywany w trzech równoprawnych płaszczyznach: filozoficznej, psychologicznej i ekonomicznej. Moim zdaniem w tym rozdziale powinien znaleźć się punkt dotyczący syntetycznego zarysu filozofii szczęścia, począwszy od Sokratesa, Platona, Arystotelesa, przez filozofów średniowiecznych (Tomasz z

Akwinu), po filozofów nowożytnych (E. Kant, A. Schopenhauer) i współczesnych (F. Nietzsche, J. Ortega y Gasset, S. Žižek). Spośród książek filozoficznych autor wymienia jedynie pracę W. Tatarkiewicza „O szczęściu”, nie referując bliżej o jej treści. Oczywiście rozumiem, że napisanie ogólnego rozdziału wprowadzającego do zadanej problematyki jest zawsze sprawą trudną a decyzja o jego właściwej strukturze jest subiektywna lecz praktyczne pominięcie aspektu filozoficznego szczęścia uważam za niedostatek części teoretycznej pracy.

Mam natomiast duże zastrzeżenia do strony edytorskiej tego rozdziału. Jest on oparty na bogatej literaturze. Jednak sprawdzając tylko wybrane odwołania dotyczące tylko autorów polskich znalazłem wielu autorów powołanych w tekście rozdziału, których nie ma w sporządzonej na końcu pracy bibliografii. Przykładowo brak jest prac autorów wymienionych na str. 18: Rajewska(2005), Oleś (2010), Tatarkiewicz (2004); na str. 19: Juszczynski (2001); na str. 21: Czapiński (2004); str. 48: Kaleta (1988), Twardowski (2015), Michałak (2015); str. 57:(Symotiuk 1994). Takie zaniedbania redakcyjne istotnie obniżają wartość opublikowanej pracy.

Jednak oceniając ogólnie treść rozdziału pierwszego, pomijając usterki redakcyjne pracy oraz niedostatek ujęcia filozoficznego, uważam ją za interesującą i świadczącą o dobrej znajomości rozumienia pojęcia szczęścia w naukach psychologicznych i ekonomicznych.

Rozdział drugi poświęcony został prezentacji przeglądu literatury dotyczącej determinant szczęścia. Autor referuje literaturę światową i polską dotyczącą czynników determinujących szczęście człowieka. Wśród nich wyróżnia on czynniki biologiczno-zdrowotne, społeczne, ekonomiczne oraz pozostałe, w tym: osobowość, system wartości, styl życia oraz religijność. Ogólnie oceniając ten rozdział stwierdzam, że zawiera on obszerny przegląd podejść badawczych i wyników badań dotyczących czynników warunkujących poczucie szczęścia. Oceniam więc ten rozdział pozytywnie, jako reasumujący dotychczasowe wyniki badań nad determinantami szczęścia. Jedynie brak mi punktu końcowego rozdziału, podsumowującego dokonany przegląd literatury i wskazującego na pewną hierarchię znaczenia wymienionych determinant szczęścia. Pod względem redakcyjnym rozdział ten jest lepszy niż rozdział poprzedni, ale i tutaj sprawdzając wyrywkowo, znalazłem nieścisłości np. str. 80: Według Z. Rostowskiej (2008) a w bibliografii Rostowska T. ; str. 113 brak w bibliografii ważnej pracy Easterlin i in. (2011).

Rozdział trzeci rozpoczyna część drugą pracy, zatytułowaną „Rozważania empiryczne”. Tytuł tej części jest błędny, gdyż nie jest on esejem na temat możliwych badań empirycznych a zawiera wyniki konkretnych badań empirycznych przeprowadzonych przez autora.

Poprawny tytuł tej części powinien brzmieć „Badania empiryczne”. W rozdziale trzecim przedstawiona została metodyka badań własnych na temat ekonomicznych determinant szczęścia, co jest zasadniczym przedmiotem tej pracy. W pierwszym jego punkcie przedstawiono główny cel badania, sformułowany w sposób nieco bardziej szczegółowy niż przytoczony we wstępie. Realizacja tego celu badania przedstawiona została także na schemacie 3.1. W dalszej części sprecyzowano pięć celów szczegółowych badania, które kolejno obejmują: identyfikację i klasyfikację czynników determinujących szczęście, ocenę systemu wartości respondentów, określenie poziomu zadowolenia respondentów z wyodrębnionych 21 sfer życia, ustalenie jakie są najczęstsze oraz najbardziej odczuwalne potrzeby ekonomiczne respondentów oraz sprawdzenie jak na poziom zadowolenia respondentów wpływają ich decyzje ekonomiczne. Takie sformułowanie celu ogólnego i celów szczegółowych pracy świadczy o tym, że autor podjął się zbadania ważnego i trudnego problemu pomiaru wpływu czynników natury ekonomicznej na subiektywne poczucie szczęścia (zadowolenia z życia). Następnie w sposób prawidłowy sformułowano cztery główne hipotezy badawcze, rozpoczynając każdą od sformułowania „istnieje przypuszczenie, że”, co jest bardzo istotne, gdyż często hipotezy formułowane są w sposób banalny lub oczywisty. Dalej autor, wychodząc od wskazań literatury, przyjął cztery podstawowe kategorie czynników wpływających na satysfakcję z życia a to: relacje społeczne, karierę materialne warunki życia oraz zdrowie. Z nich wyróżnił 21 sfer życia, które były analizowane w przeprowadzonym badaniu. Kluczowym fragmentem badania był pomiar ważności każdej z 21 sfer życia w postaci odpowiedzi na pytanie „Jak bardzo zależy Panu/Pani na...”. Dalej pytano „Czy jest Pan(i) zadowolony/-a z...”. To pozwoliło autorowi na liczenie ważonych wskaźników indywidualnych zadowolenia z i-tej sfery życia jako iloczynu wyrażonego poziomu zadowolenia i wyznaczonej wagi tej sfery w życiu respondenta. To ujęcie badania satysfakcji z życia uważam za kluczowe osiągnięcie habilitanta.

W następnym punkcie autor przedstawił i scharakteryzował cztery etapy własnego badania ankietowego. W tytule całej pracy ani w tytułach rozdziałów nie zaznaczono, że populacją generalną jest ludność Wielkopolski. Jest zrozumiałe, że przeprowadzenie badania ogólnopolskiego wymagałoby o wiele wyższego nakładu pracy i środków finansowych, ale lepiej byłoby bardziej wyeksponować we wstępie, że badanie empiryczne dotyczy Wielkopolski i w ograniczonym stopniu może być uogólniane na ludność całej Polski. Liczebność próby badawczej, wynosząca ponad 1100 osób może być wystarczająca pod warunkiem, że została wylosowana zgodnie z zasadami metody reprezentacyjnej. Autor na str. 154 pisze że dobór respondentów do próby „odbędzie się w sposób warstwowo-losowy”,

lecz nigdzie dalej nie napisano jak wyznaczano warstwy, oraz jaki schemat losowania zastosowano w warstwach. Rozumiem jak trudno jest w praktyce spełnić wszystkie wymagania metody reprezentacyjnej, jednak jest pewien sposób sprawdzania reprezentatywności próby, a to przez porównywanie rozkładów pewnych cech w otrzymanej próbie z dostępnymi dla populacji rozkładami tych cech (np. dostępnymi dla Wielkopolski strukturami demograficzno-społecznymi).

Punkt 3.5 poświęcony został wszechstronnej charakterystyce otrzymanej próby badawczej. Szkoda że nie sprawdzono podobieństwa zaprezentowanych rozkładów cech z przynajmniej niektórymi rozkładami populacji Wielkopolski np. rozkładem wg wieku i innych cech demograficznych a także społeczno-ekonomicznych. Uzupełnienie tego rozdziału o taki punkt osobny wzmocniłoby wiarygodność wyników otrzymanych z tej próby.

W p. 3.4 autor krótko omówił metody statystyczne zastosowane do analizy wyników przeprowadzonego badania ankietowego. Stosuje on proste metody analizy struktury, klasyczne modele regresji oraz modele logitowe. Opis tych ostatnich mógłby być o wiele jaśniejszy, co można znaleźć w dostępnej literaturze.

Ogólnie jednak oceniam treść rozdziału trzeciego jako prezentację właściwej metodyki poważnego badania ankietowego, będącego podstawą do analizy i wyciągania wniosków zawartych w następnych rozdziałach.

Rozdział czwarty poświęcony został analizie systemu wartości życiowych mieszkańców Wielkopolski. W pierwszym punkcie tego rozdziału autor przedstawia wyniki badań ankietowych dotyczących zróżnicowania systemu wartości w podziale na cechy ekonomiczne i pozaekonomiczne respondentów, prezentując średnie ważności wyróżnionych sfer życia w podziale na wyróżnione czynniki ekonomiczne i pozaekonomiczne wpływające na jakość życia. W drugiej części tego punktu autor przedstawił współczynniki korelacji rang Spearmana pomiędzy wyróżnionymi czynnikami ekonomicznymi a ważnością poszczególnych sfer życia w systemie wartości respondentów.

W drugim punkcie autor wykorzystał model regresji liniowej do badania wpływu czynników ekonomicznych i pozaekonomicznych na ważność wyróżnionych sfer życia, dzieląc je na te które sprzyjają ważności określonej sfery życia w systemie wartości i te które obniżają znaczenie tej sfery życia.

Interesujący jest także punkt trzeci, w którym zbadano podobieństwo wyróżnionych sfer życia ze względu na ich ważność, co analizowano metodą analizy skupień Warda. Ciekawe są także wyniki badania korelacji ważności wyróżnionych sfer w chwili badania z

deklarowaną ich ważnością w wieku, gdy respondent miał 18 lat. Jest to pewna namiastka badań panelowych.

Ogólnie oceniam ten rozdział jako prezentację solidnej analizy przeprowadzonych badań ankietowych i tym samym jako znaczącą część całej pracy.

Rozdział piąty dotyczy analizy zadowolenia z wyróżnionych dziedzin życia. Układ tego rozdziału jest podobny do układu rozdziału czwartego, z rozszerzeniami dotyczącymi tych płaszczyzn badawczych, które nie mogły być zrealizowane w rozdziale poprzednim. Dotyczy to przede wszystkim porównania wyników otrzymanych pomiarem ważnym i nieważnym zadowolenia. Stwierdzono, że pomiędzy ważnością w systemie wartości respondentów a stopniem zadowolenia nie występuje zbyt silna korelacja. Na kolejnych wykresach przedstawiono średnie ważne wskaźniki zadowolenia z poszczególnych sfer życia ogółem oraz według kolejnych cech ekonomicznych, społecznych, demograficznych i psychologicznych.

W następnym punkcie zaprezentowane zostały wyniki regresyjnego modelowania poziomu zadowolenia według wyróżnionych kategorii ważnego zadowolenia a występowaniem poszczególnych czynników ekonomicznych i pozaekonomicznych. Sumaryczne wyniki zostały przedstawione w odpowiednich tabelach. Dotyczą one determinant zadowolenia z wyróżnionych sfer życia w podziale na cechy ekonomiczne i pozaekonomiczne sprzyjające zadowoleniu z życia oraz obniżające zadowolenie z życia. Podobnie jak w poprzednim rozdziale, metodą Warda wykonano grupowanie zadowolenia z poszczególnych sfer życia. Przy pomocy korelacji rang Spearmana badano związek pomiędzy ważnością poszczególnych ekonomicznych sfer życia obecnie oraz w chwili gdy respondenci mieli 18 lat.

Dodatkowym punktem w tym rozdziale jest prezentacja wyników modelowania porządkowego wpływu czynników ekonomicznych i pozaekonomicznych na wyróżnione surowe wskaźniki zadowolenia z rozpatrywanych sfer życia. Istotnym tutaj elementem jest interpretacja ilorazu szans liczona z modelu logitowego.

Podobnie jak treść poprzedniego rozdziału, uważam zawartość tego rozdziału za solidną część przeprowadzonych badań empirycznych, dających obraz uwarunkowań satysfakcji z życia ludności Wielkopolski.

Treść rozdziału szóstego stanowi odrębną całość ale związaną ściśle z poprzednimi rozdziałami. Dotyczy ona wyników badania dotyczących potrzeb i decyzji życiowych respondentów, którzy byli niezadowoleni z pewnych sfer życia wyróżnionych w poprzednich częściach badania. Na wstępie autor wyjaśnia sposób mierzenia siły odczuwania danej

potrzeby oraz mierzenia utraty szczęścia z tytułu niedoboru zaspokojenia potrzeb w wyróżnionych sferach życia. Na kolejnych stronach pracy przedstawiono czynniki niezadowolenia oraz siłę z jaką oddziałują one na poczucie niezadowolenia respondentów w sferze wykształcenia, wiedzy i umiejętności, osiągnięć i sukcesów, pracy, sytuacji finansowej, stanu posiadania i warunków mieszkaniowych.

Drugi punkt tego rozdziału stanowi także pewną zamkniętą całość. Dotyczy on analizy skutków podjęcia ważnych decyzji życiowych lub wydarzeń, na ważność poszczególnych sfer życia oraz odczuwane zadowolenie z tych dziedzin. Na wstępie autor wyjaśnia zasady przeprowadzenia tego badania. Na dalszych stronach zostały w odpowiednich tabelach zamieszczone wyniki badania zmian ważności poszczególnych sfer życia pod wpływem podejmowanych decyzji i występowania pewnych zdarzeń. Analiza tych tabel wierszami wskazuje jakie decyzje podnoszą a jakie obniżają znaczenie wyróżnionych sfer życia oraz w jakim kierunku następuje zmiana ważności. Analiza kolumnami wskazuje jakie decyzje podnoszą a jakie obniżają znaczenie wyróżnionej sfery życia i jak silny jest to wpływ. Szczególnie interesujące są zmiany ważności oraz zadowolenia w ekonomicznych sferach życia pod wpływem decyzji i zdarzeń nieekonomicznych. Interesującym jest także pokazanie jak opisywane decyzje i zdarzenia zmieniają dobrostan psychiczny respondentów. Na zakończenie rozdziału zaprezentowano uśrednione zmiany ważnego zadowolenia ze wszystkich sfer życia pod wpływem decyzji i zdarzeń ekonomicznych.

Oceniając ogólnie treść rozdziału szóstego uważam że jest on najbardziej interesujący spośród całości części empirycznej pracy. Wnosi on wiele informacji dotyczących konsekwencji podejmowanych decyzji na ocenę ważności i zadowolenia z poszczególnych sfer życia. Jedyne zastrzeżenie mam do tego, że autor nie wspomniał iż liczebność niektórych decyzji i zdarzeń dotyczących poszczególnych sfer życia jest bardzo niska (poniżej 10 obserwacji), co naturalnie osłabia istotność wyciąganych wniosków szczegółowych.

W zakończeniu pracy autor ocenia stopień realizacji wytyczonych celów szczegółowych oraz weryfikacji postawionych hipotez. Autor trafnie i uczciwie ocenia stopień realizacji wytyczonych celów szczegółowych. Przechodząc do oceny stopnia weryfikacji postawionych hipotez badawczych autor stwierdza, że nie potwierdziła się pierwsza z hipotez, która zakładała wskazanie różnego katalogu zmiennych determinujących szczęście mierzone ważnymi i nieważnymi wskaźnikami szczęścia. Mimo iż wykazano wysoką zbieżność pomiędzy wynikami opartymi na wskaźnika ważnych i nieważnych, uważam że koncepcja ważnego wskaźnika zadowolenia jest słuszna i bardziej precyzyjna. Pozostałe hipotezy

badawcze zostały potwierdzone. Uważam, że przedstawione zakończenie dobrze podsumowuje treść przeprowadzonych badań empirycznych.

Oceniając ogólnie treść monografii naukowej dr Tomasza Szuberta, uważam że w części empirycznej reprezentuje ona wysoki poziom naukowy, wykonana została z dużym nakładem pracy i środków. Generalnie uznaję, że obszerne badania empiryczne zostały przeprowadzone przez autora zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami badań statystyczno-ekonomicznych i socjologicznych. Jedyne brakuje tutaj badania wspomnianej zgodności rozkładów cech demograficzno-społecznych w badanej próbie i populacji Wielkopolski. Niższą ocenę formułuję w stosunku do części teoretycznej pracy. Moim zdaniem wymaga ona znacznych, wskazanych przeze mnie uzupełnień i zdecydowanie lepszej redakcji. Widać że praca była redagowana w pośpiechu. Sugerowałbym przygotowanie uzupełnionego i przeredagowanego wydania tej pracy, gdyż uważam że przynosi ona wiele ważnych wyników empirycznych dotyczących opisu społeczno-ekonomicznych determinant poczucia szczęścia ludności Wielkopolski. Tym samym wnosi ona istotny wkład do polskiej wiedzy ekonomicznej i socjologicznej.

Syntetyzując ocenę głównego dorobku naukowego dr T. Szuberta w postaci publikacji pt. „Szczęście i jego determinanty ekonomiczne” stwierdzam, że mogłaby być uznana za znaczny wkład własny autora w rozwój dyscypliny ekonomia, jednak po dokonaniu wskazanych jej uzupełnień oraz starannej redakcji pracy.

3. Opinia o pozostałym publikowanym dorobku naukowym

Dorobek naukowy dr Tomasza Szuberta po uzyskaniu stopnia doktora obejmuje łącznie 16 prac naukowych. Spośród opublikowanych po doktoracie prac, 4 to prace opublikowane w języku angielskim. Spośród opublikowanych prac, żadna nie ukazała się w czasopiśmie z listy JCR. Indeks Hirscha według bazy WoS wynosi 1. Brak cytowań według WoS. Wszystkie prace są nisko punktowane i opublikowane zostały w wydawnictwach uniwersyteckich. Pod względem bibliometrycznym dorobek naukowy habilitanta jest niedostateczny.

Przechodzę teraz do ogólnej oceny jakościowej wybranych prac należących do pozostałego publikowanego dorobku naukowego habilitanta według wymienionych w autoreferacie obszarów badawczych, a to:

- 1) badania dotyczące problemów osób niepełnosprawnych,
- 2) badania na temat wybranych zjawisk demograficznych,
- 3) badania dotyczące zjawisk ekonomiczno-społecznych w kontekście statystyki

- przestrzennej ,
- 4) badania nad zadowoleniem i jakością życia,
 - 5) problem cyfryzacji na rynku pracy.

Spośród czterech prac zaliczonych do pierwszego obszaru badawczego, pierwsza, druga i czwarta prezentują zastosowanie analizy korespondencji a trzecia analizę przeżycia i funkcję hazardu dla osób niepełnosprawnych zamieszkałych w powiecie wrzesińskim. Prace te w warstwie metodycznej nie wnoszą nic nowego, gdyż stosowane metody są powszechnie znane, posiadają one jednak pewną wartość praktyczną, gdyż przedstawiają sytuację osób niepełnosprawnych w powiecie Września. Trzy z tych prac opublikowane zostały w wydawnictwie macierzystego uniwersytetu a jedna przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.

W obszarze drugim, dotyczącym badań nad wybranymi zjawiskami demograficznymi, kandydat opublikował trzy prace. Pierwsza dotyczy zastosowania analizy sieciowej do opisu migracji wewnętrznych ludności Polski, druga, której jest współautorem dotyczy zastosowania analizy korespondencji w demografii na przykładzie badania zawierania małżeństw według płci, wieku i miejsca zamieszkania. Trzecia, najciekawsza z nich, dotyczy demograficzno-społecznych determinant określających subiektywny status jednostki w polskim społeczeństwie. We wszystkich tych pracach zastosowano znane metody analizy statystycznej. Prace te posiadają pewną wartość analityczną, ze względu na prezentowane wyniki badań empirycznych. Podobnie jak poprzednie artykuły, opublikowane one zostały w Zeszytach Naukowych macierzystego uniwersytetu (2) oraz Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (1).

W trzecim obszarze, dotyczącym zjawisk ekonomiczno-społecznych w kontekście statystyki przestrzennej, autor opublikował trzy artykuły. Pierwszy z nich, opublikowany w Zeszytach Naukowych macierzystej Uczelni, dotyczy zastosowania analizy sieciowej do badania rozmieszczenia placówek handlowych na terenie miasta Poznania. Dwa następne zostały opublikowane po angielsku w Acta Universitatis Lodzensis. Dotyczą one czasowo-przekrojowej analizy zróżnicowania wartości życiowych Polaków oraz czynników różnicujących postawy Polaków wobec relacji społecznych. Obie te prace są wstępem do problematyki będącej przedmiotem omawianej na początku monografii.

Czwarty obszar dotyczy publikacji poświęconych badaniu nad zadowoleniem i jakością życia. Pierwsza z nich dotyczy czynników różnicujących poziom zadowolenia z życia oraz wartości życiowych osób sprawnych i niepełnosprawnych w świetle badań „Diagnozy społecznej”. Druga praca dotyczy modelowania decyzji ekonomicznych przy wykorzystaniu

modeli logitowych. Trzecia praca dotyczy czynników różnicujących subiektywny dobrostan mieszkańców Wielkopolski, według kryterium hierarchii respektowanych wartości. Prace te, opublikowane w wydawnictwach uczelnianych Poznania, Wrocławia i Łodzi, nawiązują do przedstawionych w monografii badań dotyczących determinant ekonomicznych szczęścia, rozumianego jako zadowolenie z życia.

Z wymienionego w autoreferacie piątego obszaru badawczego, dotyczącego cyfryzacji na rynku pracy, kandydat nie opublikował dotychczas żadnej pracy.

Reasumując swoją ogólną ocenę pozostałego publikowanego dorobku naukowego kandydata, publikowaną wyłącznie w wydawnictwach uczelnianych stwierdzam, że jest on ilościowo skromny i punktu widzenia metodologii badań statystycznych nie wnoszący nowości. Prace te mają pewną wartość poznawczą dla analizy przebiegu badanych procesów społeczno-ekonomicznych i demograficznych. Jednak w moim przekonaniu nie wystarcza to aby uznać pozostały dorobek naukowy za znaczący wkład w rozwój dyscypliny ekonomia w Polsce.

4. Opinia o aktywności naukowo-badawczej, nagrodach, referatach na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych, aktywności na polu międzynarodowym, dorobku dydaktycznym i popularyzatorskim

Oceniając aktywność habilitanta na wymienionych polach stwierdzam, że jeśli chodzi o aktywność badawczą związaną z realizacją grantów badawczych, to jego aktywność pojawia się w ostatnich latach. W latach 2014-2019 kierował i był głównym wykonawcą grantu NCN Sonata 6 pt. „Uwarunkowania i konsekwencje decyzji życiowych ludności na przykładzie Wielkopolski”. Badania ankietowe przeprowadzone w ramach tego grantu zostały wykorzystane do opracowania części empirycznej monografii będącej głównym dorobkiem naukowym kandydata. Drugim grantem, rozpoczętym w marcu 2019, którego inicjatorem, koordynatorem i wykonawcą ze strony Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, jest grant europejski pt. „The Impact of Digitization of the Economy on the Skills and Professional Qualifications and Labour Relations”. Mogę więc stwierdzić, że w ostatnich latach aktywność naukowo-badawcza kandydata jest właściwa, lecz w całym okresie pracy nie jest wystarczająca.

Dr Tomasz Szubert informuje że rezultaty prowadzonych badań prezentował po doktoracie na 11 krajowych i 5 międzynarodowych konferencjach naukowych, przy czym konferencje międzynarodowe odbywały się wyłącznie w Polsce. Łącznie wygłosił on 19

referatów. Do bardziej znaczących konferencji naukowych na których wygłaszał on referaty można m.in. zaliczyć: Konferencje Naukowe Sekcji Klasyfikacji i Analizy Danych w Toruniu (2010), Wągrowcu (2011), Lipowym Moście (2012), Międzyzdrojach (2014), International Scientific Conference „Spatial Econometrics and Regional Economic Analysis”, Łódź 2014 oraz Łódź 2018. Aktywność konferencyjną kandydata oceniam jako mierną, brak jest udziału w międzynarodowych konferencjach zagranicznych. Brak jest także międzynarodowej współpracy naukowej, dopiero rozpoczęcie realizacji programu europejskiego w 2019 roku początkują współpracę międzynarodową.

Kandydat prowadził i prowadzi dość szeroką działalność dydaktyczną na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu oraz Wyższej Szkole Bankowej w Poznaniu. Łącznie prowadził lub prowadzi zajęcia z 9 przedmiotów w języku polskim, m.in. ze statystyki opisowej, wnioskowania statystycznego, metod ilościowych w zarządzaniu, statystyki w finansach, probabilistyki i statystyki, statystyki z elementami badań operacyjnych psychologii podejmowania decyzji. Prowadzi też zajęcia w języku angielskim z przedmiotów: Statistics oraz Descriptive Statistics and Data Mining. Jest on wysoko ocenianym wykładowcą, czego dowodem jest uzyskanie wyróżnienia przez studentów nagrodą „Victorii”. Kandydat był promotorem 62 prac licencjackich, 33 magisterskich oraz 6 prac podyplomowych.

Spośród innych aktywności dydaktycznych kandydat prowadził zajęcia dydaktyczne w trakcie wyjazdu zagranicznego do Sewilli w ramach programu Erasmus+. Był on też długoletnim kierownikiem studiów podyplomowych „Statystyczna analiza danych w administracji i biznesie” oraz prowadził kursy dokształcające dla pracowników Uniwersytetu z metod zaawansowanej analizy danych i programu Statistica.

Reasumując uznaję, że działalność dydaktyczna dr T. Szuberta jest wszechstronna i spełnia wymogi stawiane kandydatom na stanowisko samodzielnego pracownika naukowo-dydaktycznego.

Dr T. Szubert posiada też pewne minimalne zasługi organizacyjne dla swojej macierzystej Uczelni. Wydziału. Był on pełnomocnikiem dziekana do spraw praktyk studenckich, członkiem Zespołu ds. Strategii HR, za co został wyróżniony Nagrodą Rektora.

Reasumując ocenę aktywności naukowo-badawczej, prezentacji swojego dorobku w postaci referatów na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych oraz dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego i organizacyjnego dr Tomasza Szuberta stwierdzam, że jest on zróżnicowany. Posiada on małe doświadczenie badawcze, gdyż dopiero w ostatnich latach kierował on jednym grantem NCN oraz w 2019 roku rozpoczął kierowanie europejskim projektem badawczym. Jestem przekonany że w niedługim czasie nabierze w

tym obszarze odpowiedniego doświadczenia. Jego aktywność konferencyjna jest mierna, gdyż ogranicza się do konferencji krajowych oraz międzynarodowych ale organizowanych w kraju. Brak jest dotychczas jego osiągnięć na polu międzynarodowym, wyłączywszy uzyskanie w 2019 roku grantu europejskiego. To również świadczy o jego możliwościach uzyskania w niedługim czasie odpowiedniej pozycji międzynarodowej.

Dr T. Szubert posiada wystarczający dorobek dydaktyczny, posiada on także pewne zasługi w działalności organizacyjnej dla macierzystej Uczelni.

5. Konkluzja

Biorąc pod uwagę oceny sformułowane w poszczególnych częściach mojej recenzji stwierdzam, że dr Tomasz S z u b e r t jako swoje główne osiągnięcie naukowe przedstawił monografię naukową pt. „Szczęście i jego determinanty ekonomiczne”. Jej szczegółową ocenę zawarłem w drugim punkcie recenzji. Uważam, że książka ta w warstwie empirycznej jest wartościowa, jednak w części teoretycznej posiada braki, które szczegółowo wskazałem w recenzji oraz posiada liczne usterki redakcyjne, co powoduje że w obecnej formie nie mogę jej uznać za wnoszącą znaczny wkład autora do dyscypliny ekonomia, w rozumieniu art. 16 przywołanej na początku Ustawy. Jak to już wcześniej zaznaczyłem, jej wydanie uzupełnione i poprawione mogłoby spełnić te wymagania.

Pozostały publikowany dorobek naukowy kandydata jest skromny, a parametry bibliometryczne nieznaczące, tym samym nie spełniające wymogów ustawy. Aktywność naukowo-badawcza oraz udział w międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych kandydata jest skromny, brak jest wystarczającej aktywności na polu międzynarodowym. Widzę jednak istotny wzrost aktywności kandydata na tych polach w ostatnich latach. Dobrze wykorzystany, realizowany obecnie, grant europejski pozwoliłby na spełnienie w stosunkowo krótkim czasie wymogów stawianych kandydatom do stopnia doktora habilitowanego, czego dr T. Szubertowi życzę. Na chwilę obecną wniosek o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego uważam za przedwczesny.

Biorąc pod uwagę sformułowane powyżej oceny osiągnięć **dr Tomasza Szuberta**, z przykrością stwierdzam, że muszę odmówić poparcia jego wniosku o nadanie mu stopnia doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

Józef Pocięcha